

Motion till riksdagen 2005/06:N5

av **Ingvar Svensson (kd)**
med anledning av prop. 2005/06:27

Leveranssäkra elnät

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen beslutar att den av regeringen föreslagna ändringen i 3 kap. 9 b § ellagen skall träda i kraft först den 1 januari 2011.
2. Riksdagen avslår regeringens förslag till ändring av 10 kap. 9–16 §§ ellagen enligt vad i motionen anförs.
3. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om avbrottsersättningen så att tolvtimmarsregeln ersätts med en 24-timmarsregel och på ett sådant sätt att dessa regler också de kan träda i kraft den 1 januari 2011 enligt vad i motionen anförs.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en utredning om de små elnätbolagens situation.

Motivering

Långsiktiga och stabila spelregler är livsviktiga för ett fungerande näringsliv. Regeringens proposition 2005/06:27 Leveranssäkra elnät har allvarliga brister utifrån det perspektivet. Dessutom fokuserar Socialdemokraterna alltför mycket på de stora företagen i sina förslag.

Innebörden av detta är att marknadskoncentrationen på sikt kommer att öka inom området; de små nätbolagen slås ut och köps upp av de stora. Detta innebär en stor risk att de nya hårdare kraven tvingar fram en strukturomvandling som inte är bra för konsumenterna.

Här vill jag lyfta fram ett exempel på de problem som propositionen kan medföra. Elverket Vallentuna AB är ett publikt bolag, noterat på Aktietorget. Företaget har sitt ursprung i de ekonomiska föreningar som byggt upp elförsörjningen i Vallentuna sedan 1919. Bland aktieägarna finns ca 1 500 mindre ägare, varav många är kunder till Elverket och bor i Vallentuna. Genom en ansvarsfull strategi har Elverket genom åren byggt upp ett allt leveranssäkrare elnät, med en dimensionering som svarar mot högt ställda planeringsmål och med en lokalt baserad beredskap som kan åtgärda fel inom några timmar.

Fel! Okänt namn på

Elverkets elnät har inte haft några avbrott över 24 timmar de senaste decennierna. Funktionskraven om högst 24 timmar stämmer väl överens med de ambitioner Elverket har.

Men en storm av ”Gudruns” omfattning i Vallentunaområdet skulle kunna få långtgående konsekvenser även för dessa elkunder, med många samtidiga fel på ledningsnätet. Sannolikheten att en sådan katastrof skulle inträffa här är mycket liten, men den är naturligtvis inte noll. De av regeringen föreslagna ersättningarna efter mer än 12 timmars avbrott skulle vid ett katastroftillfälle kunna kullkasta Elverkets hittills mycket välskötta ekonomi. Om 2 000 landsbygdskunder drabbas av avbrott under tre dygn innebär det ersättningsutbetalning på ca 10 miljoner kronor, att jämföra med Elverkets totala nättäkter som är ca 45 miljoner kronor per år. Detta problem är ännu större för ett mindre nätföretag med stor andel landsbygdskunder.

Vidare måste det finnas proportion mellan generell avbrottsersättning och den skada som konsumenten upplever. Ellagens skadestandsregler för konsumenter ger ersättning även vid kortare avbrott för konsumentens verkliga förlust. Till exempel i Vallentunaområdet finns det många fritidshus som har en låg årlig förbrukning och där t.o.m. huvudströmbrytarna är avslagna vintertid. Är det rimligt att hela kundkollektivet skall betala avbrottsersättning till dessa?

Med omregleringen 1996 skapades en ”fri” och konkurrensutsatt marknad för handeln och produktionen av el, medan distributionen av elen förblev ett monopol under fortsatt strikt statlig kontroll. 1996 fanns det ca 200 nätföretag i Sverige. Kvar i dag är bara ca 130 – av dessa är två statligt ägda, 100 kommunägda, fem privatägda och resterande 25 ekonomiska föreningar. Största minskningen har skett bland privata nätföretag. Dessa har minskat med 41 bolag, en minskning med 90 procent!

De tre stora kvarvarande nätbolagen är Vattenfall, Fortum och Sydkraft/Eon. De har under perioden fördubblat sin marknadsandel och har i dag drygt 50 procent av samtliga nätkunder. Störst är Eon med drygt en miljon nätkunder, 20 procent av marknaden. De kommunägda bolagen har tillsammans 42 procent av kunderna, medan de privata aktiebolagen och de ekonomiska föreningarna endast har ca 7 procent. Notera att de stora också är dominerande då det gäller Sveriges elproduktion, med sina drygt 90 procent av den samlade produktionskapaciteten.

När nu staten avser att ställa ytterligare krav på tunga investeringar för ökad leveranssäkerhet på nätbolagen kommer detta sannolikt också att öka takten i utförsäljningen av små och lokala nätföretag. Även denna marknad riskerar alltså inom en snar framtid att bli en oligopolmarknad precis som elproduktionen. Man kan också fråga sig om de tre största nätbolagen är mera kostnadseffektiva och har högre leveranssäkerhet än de mindre nätbolagen. Erfarenheten från elförsörjningen de senaste fyra till fem åren, och stormen ”Gudruns” härjningar, pekar knappast på det. Inga mindre bolag – kommunägda, privata eller föreningsägda – har haft tillnärmelsevis så många kunder utan el och så långa avbrottstider som de tre största nätbolagen. En viktig orsak kan säkert vara att det lilla nätbolaget har proportionellt större resurser att sätta in vid en stor störning än de stora bolagen. Dessutom har

Fel! Okänt namn på

personalen i de mindre elnätsföretagen vanligtvis god lokalkännedom som underlättar felsökning och kortar tiden för att åtgärda felen. Av stor betydelse är säkert också personalens och företagsledningens förankring i bygden där bolaget verkar. De mindre nätbolagen har varit föregångare med allt från kabligen av elnätet på landsbygden till begripliga elräkningar baserade på fjärravläsning. Det är de mindre bolagen som legat i den tekniska framkanten på dessa områden.

Enligt min mening medför propositionens förslag ett betydande hot mot de små nätbolagen.

Regeringen föreslår att lagförslaget om i ändring i ellagen vad avser 3 kap. 9 a § skall träda i kraft den 1 januari 2011. Övriga lagförslag föreslås träda i kraft den 1 januari 2006.

Detta innebär att 3 kap. 9 b § skall träda i kraft den 1 januari 2006, samtidigt som paragrafen innehåller en hänvisning till paragrafen som träder i kraft fem år senare. Paragraf 9 b bör alltså även den träda i kraft först den 1 januari 2011. Det bör bli riksdagens beslut.

Med anledning av det ovan anförda om speciellt de små nätbolagens situation bör innehållet i förslaget om avbrottsersättning i 10 kap. 9–16 §§ ändras så att tolvtimmarsregeln i 10 § ersätts med en 24-timmarsregel. Regeringen bör återkomma med förslag i ärendet och på ett sådant sätt att dessa regler också de kan träda i kraft den 1 januari 2011. På så sätt tillgodoses kravet på långsiktighet i förändringsarbetet. Bolagen får därför ett antal år på sig att genomföra en omställning för en ökad leveranssäkerhet. Innebörden av detta är att riksdagen bör avslå förslaget till 10 kap. 9–16 §§.

I motionen har påpekats att lagstiftningsförslagen tenderar att till sin inriktning fokusera på de stora elnätbolagens situation. Då kommer de små nätbolagen i skymundan, och detta kan leda till att de så småningom ”äts” upp av de stora. Regeringen bör därför tillsätta en utredning som syftar till att skapa rimliga villkor för de små bolagens situation. Möjligen bör en sådan utredning kunna komma fram till en differentiering av regelverket.

Stockholm den 25 oktober 2005

Ingvar Svensson (kd)